

משקעים

טקסט: דנוש לחמן

"כשהגענו הביתה ונכנסנו לביקתה, עמדתי כעשר דקות, נשענת על התנור. נדמה היה לי שאם אשכב ... תגדף אותי שאני נחה ולא רוצה לעבוד. ...ואני שכבתי דוממת עד הערב, ועיני עצומות. ...ואז הסבתי פני אל הקיר, מפנה גב לעולם. ...ורגע לפני שמת, נרדמתי. ומוזר שאדם נרדם לרגע לפני התרדמה הכי גדולה שלו, אבל ככה זה היה. נרדמתי לרגע וחלמתי חלום ... ומן התרדמה הקצרה עם החלום, עברתי אל זו הגדולה, שעליה כבר לא אוכל לאמר דבר."

חנוך ליון, אשכבה, תמונה 5.

כילדה, חילקתי את עולם המבוגרים על-פי מידת העשייה והאי-עשייה שלהם. היו לי שני מודלים מנוגדים שהמחישו לי את הקצוות - "סבתא יונה" ו"סבתא תיאה". סבתא יונה לא פסקה לרגע, גם כשהיה כבר נדמה שהתנועות כרוכות בקושי ובכאב. זו הייתה אז עשייה מתוך הקרבה, אם כי לצורך קיומי. היא הייתה יושבת שעות וסורגת ותופרת ורוקמת, עד שמגיעה למוצר המדויק, וכשלא - הייתה פורמת ומגלגלת את החוטים לסליל הדוק, שכמו קסם היה מתהווה מול עיניי. לפעמים, הייתי הופכת אני לחלק מהסליל - יושבת בידיים מושטות, כמיתקן (פאסיבי) עליו נכרכים החוטים הפרומים לסדר חדש. לעומתה, סבתא תיאה הייתה נטולת עשייה, וכך גם משמעות, בעיניי. לקראת מותה מצאתי אותה קטנה, כמושה, טרודה. כורכת סביב ביטנה סמרטוטים לחים - כבר הרגישה שמהבטן תבוא הרעה. ישבה על המיטה הסתורה ופרמה את עצמה. שלחה אותי עם צרור רצועות הסמרטוטים להרטיב אותם שוב, ואחר-כך כרכה את עצמה מחדש- כמו חזרות לקראת התכריכים. והרי הבטן בגדה בה, אותה כבר אפשר לקבור.

הפסלים בסידרה "משקעים" הם דימויים של אדם ואובייקט. הדימויים לא מתעכבים על איפיון אישיות, אלא מצב - הרגע בו הדמות (הזקנה) והאובייקט (הכסא) הופכים להיות יישות אחת, והמקום הופך להיות צריבה של זיכרון הדמות. הדמות הולכת ונעלמת, שוקעת לתוך האובייקט, ופוסקת מכל עשייה.

הסינתזה בין הדמות לבין המקום מובילה לרגע ההיעלמות, כהכנה לקראת המוות. רגע המיתה לא קיים כנקודה ממשית בזמן. קיים המתחם של הלפני זה של האחרי. אבל הנקודה עצמה כהתרחשות עצמאית לא קיימת. זהו רק מעבר, שמוגדר מתוך היות ה"לפני" וה"אחרי" רצופים. הפסלים מנסים להתקרב אל רגע המעבר הזה. השקיעה אל תוך המצע היא תנועה פאסיבית, נטולת עשייה. קצב התנועה מואט למידה של כמעט-קיפאון, ומתוך כך נראה כאילו יימשך לנצח. ואז מתוך הקיפאון, הדימוי בבת אחת כבר משתייך לרגע שאחרי. הסינתזה בין הדמות לבין המקום מתקבלת גם מהיותה של הדמות חלקית - מסומנת רק על ידי שניים או שלושה איברים של הגוף. מיעוט האיברים מייצג - מצד אחד - את השקיעה, ההיעלמות האיטית, אשר מותירה את הגוף בגדר תעתוע; ומצד שני את המשקע, הזיכרון הצרוב בתום התהליך.

אחדות זו אף מודגשת באמצעות חומריות הפסל. הוא עשוי מחומר אחד - שעווה, המצפה ועוטף הכל לכדי יחידה אחת. השעווה אינה מסתירה את צורת הכסא, אלא מכסה את כולו למיקשה אחת - בשרנית, נושמת, מחוספסת. ובכך, החומר מאניש את החפץ לא פחות משעושים זאת סימוני הדמות.

מתוך: בן צבי, טל, 2000. *מזרח תיכון חדש - 11 תערוכות יחיד בגלריה קרן היינריך בל*, הוצאת עמותת הגר, עמודים 76-79

